

Enith Brigitha, de zwemkampioene die zichzelf bleef

Jeannette van Ditzhuijzen schreef een informatief en inspirerend verhaal over de carrière van de Curaçaos-Nederlandse zwemster Enith Brigitha, die in de jaren '70 furore maakte. Zoals elke carrière is ook de hare een aparte en persoonlijke carrière, sterk beïnvloed door omstandigheden.

door Brede Kristensen

Die waren in het geval van Enith een mix van gunstige en ongunstige elementen. Al lezend begon ik te beseffen dat de schrijfster eropuit was Brigitha te rehabiliteren en erop te wijzen hoe goed ze was, ondanks het feit dat ze vaak een slag achter bleef bij haar rivalen uit de DDR, het toenmalig communistische Oost-Duitsland. De ondertitel geeft het al aan: Zwemmen in de schaduw van doping. Laat me beginnen met twee opmerkingen hierover.

Zelf een zwementhousiast denk ik bij Enith Brigitha gelijk aan een fantastische zwemster, wier talent boven iedere twijfel verheven was. Dat ze zo iets als de eeuwige tweede of zelfs derde was, kan ik me vaag herinneren. De herinnering die domineert is die van een topzwemster. Punt uit. Er was in die periode in Nederland en zeker op Curaçao niemand te vinden die haar talent evenaarde. Mijn tweede opmerking betreft de dopingpraktijken in de DDR. Ik was verbaasd te lezen dat het amper tot de Nederlandse zwemploeg en tot Enith was doorgedrongen dat die beroemde DDR-zwemsters met hulp van chemische middelen werden opgefokt. In die jaren kwam ik vaak in de DDR. Als vrijwilliger werkend op het gebied van mensenrechten ontmoette ik er veel studenten en jonge professionals, waaronder ook artsen. Allemaal mensen die niets moesten hebben van het communistische bewind. Diverse artsen ergerden zich groen en geel aan wat zij noemden de schandalige en onmenselijke 'chemische prestatietechnieken' die schaamteloos werden gebruikt om jonge talentvolle sporters op te fokken. Vooral jonge meisjes met zwemtalent werden daarvan het slachtoffer. In de DDR was de zwemsport zeer belangrijk, zoals in Roemenië het turnen. Daarom bleef men in Nederland

over die praktijken zo naïef onwetend? Het antwoord is volgens mij simpel: iedereen die zichzelf als een beetje vooruitstrevend beschouwde was in die tijd positief gestemd jegens het communistische Oost-Europa. Men meende bijvoorbeeld dat het communisme iedereen gelijke kansen bood, waardoor ieder verborgen talent ontdekt kon worden. Bovendien zouden die landen over superieure trainingsmethoden beschikken. Vandaar de vele medailles. De ogen bleven gesloten voor de minder fraaie kanten van het systeem en het systematisch schenden van mensenrechten. Uit gesprekken met Nederlandse collega's, journalisten, politici en anderen die zichzelf als intellectuelen beschouwden, begreep ik hoe diep die naïviteit geworteld was. Kritische geluiden over de DDR werden met argwaan aangehoord. Je voelde het wantrouwen: ah, ben je soms een agent van het Amerikaanse imperialisme... Velen wilden niet of waren niet in staat te zien wat een verschrikkelijk tiranniek zootje het was daar in Oost-Europa. Te vergelijken met onze blindheid voor het mensonterende Chinese systeem vandaag de dag. Toen later de schellen van Enith's ogen vielen en ze hoorde dat alle sporters uit de DDR, en zeker de zwemsters zich aan een dopingprogramma hadden onderworpen, was ze woest, vertelt Van Ditzhuijzen. "Ze voelde zich echt enorm belazerd, omdat achteraf bleek dat het door die doping nooit een eerlijke sport was geweest".

Terug naar Enith's levensloop. Van Ditzhuijzen's verhaal bevat veel wetenswaardigheden. De bewoners van Willibrordus zullen het leuk vinden te horen dat haar vaders familie uit hun dorp afkomstig was. We lezen dat haar zwemtalent al vroeg op Curaçao ontdekt werd. Dat

Teruggekeerd van de Olympische Spelen van 1972 in München.

is opmerkelijk, want we zijn helemaal niet zo goed in het ontdekken van talent. Het verhaal kan zeker ook gelezen worden als een voorbeeld hoe we moeten omgaan met jongeren. Hoe belangrijk is het niet dat ieder opgroeiend kind zijn of haar eigen talenten leert ontdekken. Evenzo belangrijk is dat we Enith leren kennen als iemand die enorm gemotiveerd is haar doel te bereiken. Ze weet door te zetten, tegenslagen te overwinnen. Ze beseft dat ze niets zal bereiken zonder enorme inspanningen. Dat geldt natuurlijk niet alleen voor sport. Het geldt eigenlijk voor ieder beroep. In 1970 verhuisde ze met haar moeder naar Nederland. Alhoewel ze eerst nog op Curaçao de Koninkrijksspelen

meemaakte. Als vijftienjarige zwemster kwam ze verrassend uit de hoek, vooral op de 100 meter vrije slag waarvoor ze goud won. Eenmaal in Amsterdam begon ze aan een rigoureuze trainingsprogramma. Al snel twijfelde niemand meer aan haar talent. Onder de hoede van trainster Wil Storm ging Enith met sprongen vooruit. Ze beheerste de meeste slagen. "Je kunt bijna alles zwemmen, mits je een goede conditie hebt" zei ze. Al was ze eigenlijk een sprintster, ook de lange afstand ging haar prima af. Een Curaçaose vriendin merkte op: "alleen met de schoolslag had ze helemaal niks. Dat was bepaald niet haar favoriete nummer." Het verhaal over haar carrière wordt door veel foto's en krantenknipsels geïllu-

streerd. Zo krijgt de lezer een helder beeld van haar ontwikkeling tot topzwemster. Natuurlijk kende ze haar ups en downs, maar de manier waarop ze er altijd weer bovenop kwam, mag wel voorbeeldig worden genoemd. Naar aanleiding van een onverwachte nederlaag in 1974 constateerde dagblad De Tijd dat ze 'Nederlands snelste, maar tevens wisselvalligste zwemster uit de geschiedenis' is. Die wisselvalligheid had ook te maken met de voortdurende vraag hoe het toch kwam dat die meisjes uit de DDR zo ijzersterk waren. Enith moest zich meestal tevreden stellen met zilver of brons. Een paar maanden later kunnen we in De Waarheid lezen: "Fabelachtige sprint van Enith bracht zilver op voor de

estafette-ploeg". Ondertussen sloot Enith op zeer sportieve wijze vriendschap met Kornelia Ender uit de DDR die als 's werelds beste zwemster bekend stond. Tenslotte worden we ingelicht over het geleidelijk opkomende en weinig verheffende gedoe over sponsoring, onder meer van fabrikanten van badpakken. In die jaren was dat, althans in Europa, een nieuw fenomeen. Ze raakte zelfs verwickeld in de 'badpakkenoorlog'. Leuker om te lezen is het verhaal van de 'nochi di Enith Brigitha' toen ze in Den Haag

in 1974 door toedoen van het Antillenhuis werd geëerd en gehuldigd als de beste ambasadrice van de Nederlandse Antillen. Er volgden nog heel veel meer onderscheidingen. Na beëindiging van haar zwemcarrière vestigde ze zich met haar man op Curaçao en begon zwemlessen aan kinderen te geven. Weer later, terug in Nederland, werd ze actief in de zwemvereniging in Diemen. "Ze blijft een echt verenigingsmens", verklaarde verenigingslid Joke Claus. "Voor ons is ze de kampioen, want ze heeft tenminste eer-

Foto: Alex Roose

Brigitha in april dit jaar, bij de onthulling van het naar haar vernoemde voormalige SDK-zwembad op Curaçao.

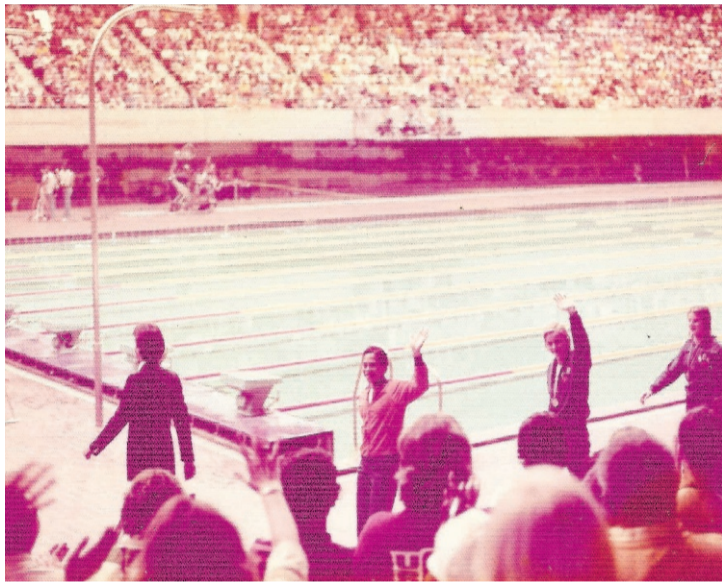

Foto: fotocollectie Enith Brigitha

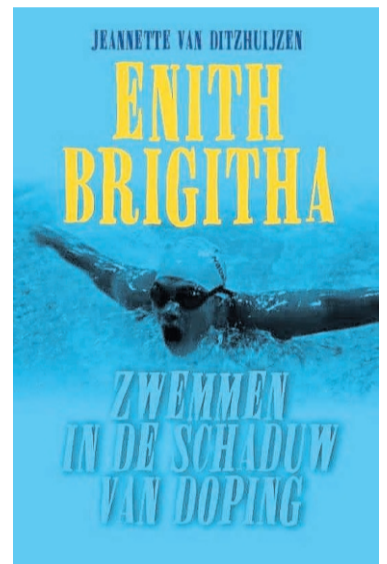
Vlak na de ceremonie van de Olympische Spelen in 1976 in Montreal, waar ze twee bronzen medailles in de wacht sleepte.

lijk gezwommen." Van Ditzhuijzen geeft de lezer een indruk van een uiterst sportieve en aimabele sportvrouw, die naar gehoopt mag worden, veel jonge mensen op onze eilanden zal inspireren. Een collega-zwemster, Toos Beumer, schreef in het voorwoord dat ze haar petje voor Enith afneemt, onder meer omdat ze 'het veertienjarige spontane, vrolijke en sociale meisje is gebleven' dat ze ooit in 1969 op Curaçao leerde kennen. Geweldig compliment: mensen die zich noch chemisch, noch mentaal laten opfokken, maar gewoon zichzelf blijven. Op Curaçao is een zwembad naar haar vernoemd. Wat mij betreft

mag er ook nog wel eens een school naar haar genoemd worden, want ze is een fantastisch voorbeeld voor de jeugd.

Jeannette van Ditzhuijzen, *Enith Brigitha, Zwemmen in de schaduw van doping*, LM Publishers, 2017. Het boek is op Curaçao verkrijgbaar vanaf 17 oktober en kost 40 gulden. De komende week zijn er drie signeersessies met Enith Brigitha gepland in Curaçaose boekwinkels:

17 oktober 16-18 uur bij Mensing's Caminada
18 oktober 16-18 uur bij Samson, Fokkerweg
21 oktober vanaf 11 uur bij Bruna, Zuikertuintje Mall

Letra

Nobelprijswinnaar

De wegen van de Zweedse commissie die bepaalt welke dichter of schrijver de Nobelprijs voor literatuur ontvangt, zijn veelal ondoorgrondelijk en de besluiten voor discussie vatbaar. Dat is de reden waarom reeds tweemaal de bezem erdoorheen moest. Vorig jaar werd de prijs toegekend aan zanger Bob Dylan. Dit jaar aan de Japans-Britse schrijver **Kazuo Ishiguro**, die vooral bekendheid kreeg met 'The Remains of the Day' (De rest van de dag). Als de commissie beseft dat de keuze niet helemaal voor de hand ligt, zie je steevast dat de prijswinnaar wordt vergeleken met schrijvers die een rotsvaste reputatie genieten. Vorig jaar werd Dylan met de Griekse dichteres Sappho (630-570 v Chr) vergeleken. Om die vergelijking werd gelachen en gehuild. Ditmaal wordt de gelukkige vergeleken met Jane Austen, Franz Kafka en Marcel Proust. Misschien dat de commissie hoopt dat een van deze vergelijkingen kant of wal raakt. Overigens opmerkelijk dat de commissie juist met deze namen kwam, want noch Kafka, noch Proust kreeg ooit de prijs en dat was

precies de reden waarom de commissie toentertijd amateuristische knulligheid werd verweten. Is de geschiedenis bezig zichzelf te herhalen? Een markant schrijver als Ismail Kadare uit Albanië wordt al jaren gepasseerd en datzelfde lot lijkt de Syrische dichter Adonis (Ali Ahmad Said Esber) beschooren. Om me tot deze twee indrukwekkende kandidaten te beperken.

Gelukkig schreef Rob van Essen vorige week in NRC positief over Ishiguro: 'Ishiguro betovert je op kalme wijze', luidde de kop van zijn artikel. Dat is mooi geformuleerd, maar er zullen Ishiguro-lezers zijn die daarbij zo hun eigen gedachten hebben. Sommige lezers beschikken over meer geduld dan anderen om zich door Ishiguro te laten betoveren. Wie als lezer over weinig geduld beschikt, zal het na 100 kalme pagina's wel voor gezien houden. Ishiguro vraagt namelijk veel van zijn lezers. De 'sciencefiction' en 'historyfiction'-achtige elementen zullen lang niet alle lezers bekoren, noch hen ertoe zetten om met gespannen verwachtingen door te lezen.

Te vaak komen deze elementen als bizar en ongelukkig over. Daarbij komt dat ze sterk contrasteren met de serieuze ernst waarmee zijn personages doorgaans behept zijn. Het bizarre is hun vreemd. Bloedserieus beleven ze hun leven in het nu, met alle morele uitdagingen die het leven eigen zijn. Wellicht is het precies dit contrast dat sommige lezers als betoverend ervaren. Terwijl andere lezers de personages en verhaallijn als gekunsteld en weinig opwindend zullen ervaren.

Zijn bekendste roman 'The Remains of the Day' werd zeer positief ontvangen. Het leverde hem in 1989 de Bookerprijs op. Plus een verfilming ervan. Hoofdpersoon is een stijve Engelse butler in dienst van een Engels heerschap, Lord Darlington, bewonderaar van het dubieuze Duitse nationaal-socialisme. De butler, Mr. Stevens, blijft netjes butler. Zo netjes dat de lezer zijn voornaam niet eens te weten komt. Maar de aandacht van de butler is ook gericht op een oude vlam van hem, een vroegere collega. Ze hadden en hebben iets

met elkaar, maar komen niet nader tot elkaar. Uiteindelijk loopt niets op iets uit en blijft 'de rest van de dag over'. Zo gaat het in het leven.

Hoe het vooralsnog niet gaat in het leven, kan gelezen worden in de roman 'Never Let Me Go' (Laat me nooit alleen, 2005) waar kinderen op een kostschool worden 'gekweekt' (ze zijn gekloond maar weten dat niet) om later als orgaan-donor te dienen. Voor de kinderen is het leven niet anders. In opstand komen ze niet. Ze wijden zich serieus aan hun nobele missie. Voor de lezer wil het verhaal maar niet geloofwaardig overkomen. Een te gekunstelde constructie.

'The Buried Giant' uit 2015 speelt zich af in de vroege Engelse Middeleeuwen. Het is een historisch fantasieverhaal over een echtpaar op zoek naar hun zoon waarmee iets aan de hand is. Onduidelijk is of het boek een impressie wil geven van het Engeland van toen, of dat van een echtpaar dat zucht onder de zwaarte van het leven. Probleem is ook hier dat alles gekunsteld lijkt. Zowel de beschrijvingen van het stads-

leven van toen, de gevoelens van stamverbondenheid en xenofobie alsook de verhaallijn zelf. De personages hebben iets karikaturaals. Hun handelen en spreken doen geforceerd aan. Hier en daar vind je prachtige en veelbetekenende zinnen, maar voor het gevoel van de lezer worden ze het personage ingefluisterd. Zoals ook de laatste zin: "Wait for me on the shore, friend, I say quietly, but he does not hear and he wades on." Zoals de butler uit 'The Remains of the Day'.

Hoe het ook zij, Kazuo Ishiguro heeft de prijs ontvangen. Het meest aparte van de schrijver is dat hij, geboren in Japan, een Engelse schrijver is, die tegelijkertijd iets onmiskenbaar Japans heeft. Wellicht geïnspireerd door Natsumi Soseki of door Haruki Murakami. Echter, hun werk ademt consistentie uit, terwijl dat van Ishiguro juist iets grilligs en inconsistent heeft, iets ondefinieerbaars.

Was dat wat de Zweedse commissie fascineerde? Of waarom velen hem wellicht niet goed begrijpen?

BK